

SKOGER HISTORIELAG

Et vinteroplyst

Andorsrud
med forstmesterbolig og kontorbygning

HISTORIELAGSNYTT

Nr. 1/94 13. årgang

Forsiden:

Fra Andorsrud. Flyfoto

Innhold:

Referat fra årsmøtet s. 3
Ved Berit Barre

Selvik Bruk A/S s. 6
Forstmester Sverre Skurdal

Conrad B. s. 10
Utdrag fra Dagfinn Grønoses bok
Innledning ved Hans Halden

Olsokspill fra Skoger gamle kirke anno 1720 s. 13
Ved Odd Steen

Rettelse fra Nr. 1/93 s. 13
Redaksjonskomiteen

En liten grend i 1890-årene s. 14
J. Lie

Katten Miri s. 16
Nils Sunne

Redaksjonen har bestått av:

Redaktør Jens H. Brekke

Redaksjonsmedlemmer: Odd Steen, Hans Halden og Bjørn Eriksen

Etterlysning:

Har noen eksemplarer av Historielagsnytt fra før 1988?

Redaksjonskomiteen vil gjerne se dem. Henvendelse Jens H. Brekke eller Hans Halden.

Redaksjonskomiteen ønsker alle lesere god sommer!

REFERAT FRA ÅRSMØTET I SKOGER HISTORIELAG

24. APRIL 1994

Årsmøtet i Skoger Historielag ble også denne gangen holdt på Skogvang. 37 møtte frem.

1. Arild Sønstrød ønsket velkommen og åpnet årsmøtet.
2. Valg av dirigent og to personer til å underskrive protokollen
Arild Sønstrød ble valgt til dirigent og Berit Barre til referent. Til å underskrive protokollen ble Ingrid Brodersen og Odd Steen valgt.
3. Styrets årsberetning og komiteenes årsberetninger
Styret la frem sin årsberetning. Den ble godkjent uten bemerkninger. Ingen hadde noe å bemerke til komiteenes årsberetninger.
4. Regnskap
Regnskapene fra styret og fra gruppene viser at Skoger Historielag har solid økonomi og at arbeidet går godt.
5. Budsjettforslag
Styret hadde følgende forslag til budsjettposter:
 - a. Datautstyr til gotisk og foto-gruppe Kr. 15000,-
 - b. Utstyr til arrangementskomite Kr. 2000,-
 - c. Sikring av Skoger Bygdesamlinger. Disse postene ble vedtatt av årsmøtet.
6. Kontingent
Kontingenten ble fastsatt til Kr. 50,- for enkeltmedlemmer og Kr. 75,- for familier.
7. Behandling av innkomne forslag.
Det hadde kommet inn et forslag fra Einar Juel. Han etterlyste opplysninger om hvordan styret tenkte å registrere og arkivere det materiale Historielaget råder over.
Til dette fikk han følgende svar: Det å ta vare på historisk materiale er en viktig oppgave for Skoger Historielag. Derfor vil
- styret sørge for at det blir kjøpt inn datautstyr. Stiftelsen Konnerudverket planlegger å bygge et service og administrasjonsbygg i tilknytning til gruvene. Her vil det bli plass til Historielagets arkiver.
8. Valg
Etter valget fikk styret følgende sammensetning:
Arild Sønstrød.
Heidi Rustand.
Ole David Sofienlund.
Gunnar Engen.
Einar Juel.
Varamedlemmer:
Hans Halden.
Edith Solli.
Karin Johansen.
Nytt medlem i valgkomiteen:
Bjørn Eriksen.
9. Eventuelt
Formannen refererte brev fra Drammen Kommune angående Skoger gamle kirke. Kommunen har bevilget Kr. 5000,- til guiding i Skoger gamle kirke og Kr. 3000,- til sommerkonserter.
Han refererte også brev fra Stiftelsen Konnerudverket om åpning av gruvene for publikum.
Formannen takket Bjørn Eriksen og Berit Barre for innsatsen i styret.

Berit Barre

SELVIK BRUK A/S

Av Sverre Skurdal

Eiendommen Selvik Bruk er et aksjeselskap. Eiendommen ligger på Vestskogen og omfatter skog i kommunene Drammen, Sande og Nedre Eiker. I Drammen - tidligere Skoger herred - har Selvik Bruk gårdsnr. 69, bruksnr. 1, gårdsnr. 79, bruksnr. 4 og gårdsnr. 79, bruksnr. 29 - tilsammen en skyld på 83,52 mark. Skylden i Sande herred er 64,37 mark og i Nedre Eiker 15,10 mark. Hele eiendommens samlede skyld er 162,99 mark.

Fabrikkier Johan H. Andresen kjøpte eiendommen i 1936 i boet etter Sentralbanken. Johan H. Andresen var født i 1888, og døde i 1953. Han var gift med Eva, født Klaveness, og hun var født i året 1900, og døde i 1965. De hadde tre sønner - Johan Henrik Andresen, Nicolai A. Andresen og Anton Fredrik Klaveness Andresen.

De 80 aksjer i Selvik Bruk A/S eies i dag av disse tre brødre og deres familier.

Johan Henrik Andresen, født i 1930, er gift med Marianne Andresen, født, Bielke, i 1934. De har fire barn - Johan Henrik, født i 1961, Eva, født i 1966, Nils, født i 1968 og Birgitte, født i 1969.

Nicolai A. Andresen er født i 1934. Han er gift med Mona Andresen, født Astrup, i 1943. De har tre barn, Eva, født i 1967, Mona Katrine, født i 1970 og Nicolai, født i 1975.

Anton Fredrik Klaveness Andresen er født i 1936. Han er gift med Mabel Anette Solberg Andresen, født i 1941. De har to barn, Hanna Marie Solberg Andresen, født i 1976 og Nils August Andresen, født i 1978.

I de snart 60 år som Selvik Bruk A/S har vært i familien Andresens eie, har den daglige leder hatt høyere skogbruksutdannelse med tittel forstmester. Den første forstmester var Torolv Weibye Bjørnsgaard, født 1903. Han falt for fedrelandet i kamp med tyskerne 1940 ved Vinstra.

Hans etterfølger var Nils Vøien, født 1902. Han fungerte ved Selvik Bruk A/S frem til 1949, og i 1950 overtok Halvdan Lid. Han var født 1921, og fungerte frem til 1957. Lid døde 1966 som tømmer-sjef ved Nordenfjeldske Treforedling. Han ble etterfulgt av forstmester - Sverre Skurdal, født 1921, fra 1958. Daglig leder fra 1988 er Erik Juel, født 1948.

I Sentralbankens tid ble fløtningsvassdragene Bremsa og Grytelva påkostet store summer. Demingene ble delvis forhøyet og satt i skikkelig stand, og det ble fløtet tømmer ut til Sandebukta hvert år. En del tømmer ble også tatt opp på brukets eiendom Øra i Sande hvor de hadde vedhoggeri og jernbanespor for opplasting av tømmer. I årene like før krigen ble det mer vanlig å transportere tømmer med bil, og det var nødvendig å utbygge et skogsbilveinett. I Selvik Bruk A/S startet man opp med bygging av den første skogsbilveien i 1939. Den ble bygget med håndredskap, hest og kjerre, trillebår osv., og gikk fra Andorsrud til Majordammen. Den ble senere forlenget frem til Heia. I 1950 ble det laget en generalplan for det videre veinett, og man har bygget noen kilometer skogsbilvei hvert år siden. Fløtingen i Bremsa ble lagt ned. Den siste fløtingen her ble foretatt i 1939. I Grytelva fortsatte man faktisk fløtingen frem til 1948. Navnene på en rekke av de tømmeroppleggsplassene ved elv og vann fra fløtingens tid er bevart. Her i distriktet kalles disse leggplasser for tømmerlag. Navn som f.eks. Høgslaget, Svinke-laget og Solbakkslaget er fremdeles kjente begreper.

Fra århundreskiftet og frem til ca. 1920 ble en rekke elvepar-seller og landstrimler langs

vassdragene ervervet for å unngå det årlige krav om erstatning på grunn av skader ved fløtingen. Disse eiendommer er fortsatt i brukets eie.

I dag har den samlede eiendom ca. 4,5 mil skogsbilveier. Mekaniseringen i skogbruket begynte så smått å gjøre seg gjeldende på slutten av 40-tallet, og skjøt fart i 1950 og utover til 1960. Da ble traktorer tatt i bruk i skogen, og motorsagen ble et vanlig redskap for den profesjonelle skogsarbeider.

Barkingen av tømmeret i skogen fortsatte nokså lenge, men idag leveres kun ubarket virke. Tømmermåling i skogen ved skogsbilvei er det slutt med. Idag måles alt tømmer på mottagers tomt.

Fremkjøring av tømmer med hest tok slutt på midten av 1970-tallet. Senere har all utdrift av tømmer skjedd med traktorer, og delvis med spesialmaskiner.

Under krigen ble det foretatt store vedhogster i skogene etter pålegg fra de daværende myndigheter. Når først galt skulle være, så var dette et gode for skogen. Det ble ryddet opp i mange bestand hvor dette var høyst aktuelt.

Snauhogster med etterfølgende planting kom det fart i på 1940 og 1950 tallet. Allerede på 1930 tallet ble det foretatt en del plantinger på mindre snauhogster, men det var arealer som egentlig var for små for rasjonell skogskjøtsel.

Flyfotografering som grunnlag for driftsplan og kart ble foretatt i Selvik Bruk A/S første gang i 1939. Senere har flyfotografering vært gjentatt med ca. 10 års mellomrom. Fotograferingen i 1939 var den første Widerøes Flyveselskap A/S gjorde for dette formål i Norge.

Jakten - særlig storviltjakten - betyr en god del idag både for eiere og ansatte. I et notat fra tidligere

eier - Willem Stibolt - står det at elgen begynte å vise seg igjen her i Skoger-området i 1870-årene. Senere vet vi jo at elgstammen har utviklet seg til å bli svært stor, og vi feller år om annet ca. 30 elg innen Selvik Bruks arealer.

Samtlige av de gamle forpaktningssbrukene i Andorsrudkroken er etter hvert som de gamle brukere har falt bort trukket inn under hovedgården - Nedre Andorsrud - og brukt derfra. De gamle boligene er blitt rene skogsarbeiderboliger som er satt i stand med blant annet bad og water.

Det dyrkede areal som tilhører bruket i Andorsrudkroken regnes å være ca. 160 dekar. Hertil kommer en del innmarksbeiter.

I hovedbygningen på Andorsrud gård - den såkalte forstmesterbolig - var det i sin tid pensjonat. Minda Fjeld - tante Minda - drev pensjonatvirksomhet her frem til krigen. Mange er de eldre drammensere som fremdeles husker kanefart til Andorsrud. Leo Trotski bodde her i et par uker under sin forvisningstid i Norge i 1935.

Kontorbygningen var opprinnelig en sidebygning som ble påbygget en etasje og utvidet med en vinkel i 1920. Leiligheten i annen etasje var bolig for forstmesteren til pensjonatvirksomheten i hovedbygningen tok slutt. Senere ble leiligheten i kontorbygningen delt. I dag bor skogsarbeider Alfred Olsen, født 1924, i den ene. Ellers har leieboerne skiftet i årenes løp. Fra 1. mai 1937 leiet kjøpmann Th. Berg kjelleretasje og drev forretning der til 1955. Det var forøvrig drevet forretning her også tidligere. Låven som sto ved kontorbygningen ble revet i 1958.

samtidig ble den gamle sagen ved bekken fra Gåsedammen revet.

Gruppen av lindetrær ved forstmesterboligen ble plantet av mor til maleren Kai Fjeld, Astrid Fjeld i 1906. Rekken med tujaer foran kontorbygningn ble plantet av forstmester Lid i 1951.

I 1939 bygget fabrikkeier Andresen administrasjonsbolig - den såkalte Villaen. Den er oppholdssted for familiene Andresen når de besøker eiendommen.

Nedre Andorsrud

Martinius Engen forpaktet gården fra 1919 til 1938. Fra 1938 til 1947 het forpakteren Bjarne Borgen. Fra våren 1947 ble gården overtatt og drevet i egen regi. Per Wenneberg som kom til Selvik Bruk i 1941, var gårdsbestyrer fra 1947 til slutten av 1953. Da ble Kasper Kaspersen ansatt som gårdsbestyrer. Han og hans familie bor der fortsatt. Kasper Kaspersen er født i 1919. Han vokste opp på Rønnehue.

Åsstua (Åsen)

Martin Johnsen Åsen, født 1882, død 1955, overtok i 1910 Åsstua etter sine foreldre. Han var ugift, og eide husene selv. Han solgte husene til Selvik Bruk A/S i 1952. Husene var i dårlig forfatning, og da bolighuset skulle utvides og repareres, viste det seg å være så dårlig at det ble revet og nytt bolighus ført opp i 1953. I 1960 ble uthusene revet og nytt uthus ført opp. Inn i den nye boligen flyttet Magne Storrusten, født 1919. Han ble ansatt som skogsbestyrer 10. januar 1946. Han og familien har bodd på Åsstua frem til desember 1985. Da flyttet de til egen leilighet i Drammen.

Øvre Furu vold

Olaf Fjeld, født 1887, død 1965, forpaktet bruket til 1964. Etter det er jorda brukt under hovedgården. Da Olaf Fjelds enke, Martha, fraflyttet stedet i 1968, ble hovedbygningen leiet bort. Uthusbygningen var i meget dårlig forfatning og ble revet i 1983. Hovedhuset var også i slett stand, og ble revet i 1985. Det viste seg blant annet at kjøkkenavdelingen besto av en enkelt vegg av vanlig murstein bare kledd utvendig og innvendig. Den eldste delen av det omfattet to rom i en etasje, og oppført i tømmer. Når bygningen ble ombygget, er ikke godt å si.

I sidebygningen bor nå skogsarbeider Gunvald Høgberg, født i 1920, med familie.

Øvre Furu vold sees her midt på bilde, hvor Conrad B. Fjeld bodde (se artikkel annet sted i dette nr.).
I forgrunn Midtre Furu vold.

Midtre Furu vold

Olaf (Oluf) Haveraaen kom til

Kroken i 1895. Han var født i 1873, og flyttet inn på Midtre Furuvold i 1900. Han forpaktet eiendommen frem til 1946. Han døde i 1948. Hans enke, Juliane, født Dalback, som var født i 1886, bodde på bruket frem til 1956. Hun døde i 1959. De hadde 7 barn - 5 sønner og 2 døtre. I dag bebos huset av Bernt Bjørge, født i 1954. Han er skogsarbeider.

Lundeby

Det vi idag kaller for Lundeby og Løkka, var sikkert i sin tid et bruk. Husene sto tidligere omtrent midt mellom husene i Lundeby og i Løkka slik de er i dag. På et gammelt kart fra 1840-årene står plassen benevnt som Dragonløkka. Se ellers under Løkka. Husene i Lundeby ble antagelig oppført ca. 1895.

Oscar Lundeby kom til Kroken fra Eidsskogen og bosatte seg i Lundeby i 1898 som forpakter. Han døde i 1956. Samme året døde hans kone, Hanna. Jorda gikk tilbake til hovedgården i 1948, og Lundeby flyttet derfra i 1949. De hadde 4 barn. En av sønnene, Harald, druknet i Majordammen i 1932.

Forskjellige skogsarbeiderfamilier har bebodd huset i tiden etter 1949. For tiden er huset bortleid.

Løkka

Anders T. Løkka, født 1855, død 1938, kom fra Eidsskogen ca. 1886. Han overtok husene på Dragonløkka og flyttet disse husene til nåværende sted i 1888. Han sto selv som eier av husene, og forpaktet Løkka til sin død. Elise og Anders Løkka hadde 6 barn - 1 sønn og 5 døtre. Tre av døtrene døde unge.

Etter farens død overtok Tomas Løkka forpaktningen. Han var født i 1889, og døde i 1971. Tomas var ikke gift, og han bodde sammen med sin ugifte søster, Martha, født 1898, i Løkka. Fra 1967 sluttet de selv

å drive jordbruket, og dette falt da tilbake til hovedgården. I 1977 solgte Martha husene til Selvik Bruk A/S og fortsatte selv å bo der til sin død i 1979.

Bolighuset var svært lite - 2 små rom i 1. etasje og 2 rom i 2. etasje var det hele. Da det ble planlagt å utvide huset ved påbygg, viste det seg at det gamle var i så dårlig forfatning at det ble revet, og nytt hus ble ført opp i 1984. Det kan nevnes at Tomas Løkka hadde flere offentlige verv i sin tid, og han var medlem av herredstyret i Skoger i flere perioder.

Bråten

Karl Bråten, født 1893, død 1971, forpaktet bruket frem til 1963. Karl og hustru Ingeborg (Lilla), født 1905, død 1982, var barnløse. Enken fortsatte å bo i Bråten til 1979 da hun kom inn på aldershjem.

Karl var sønn til de tidligere forpaktere, Edvard og Anna Bråten, som i sin tid kom fra Eidsskogen. De var sannsynligvis de første eidsskokingene som kom til Skoger. Den gang var det bare jordgulfv i huset. Karl hadde 2 brødre og 4 søstre. Den ene av brødrene, Eugen, druknet som guttunge i Løkkafossen.

I 1979 flyttet Roger Strøm Andersen, født 1958, med familie inn i Bråten. Han arbeider i skogen som maskinfører på en spesialmaskin.

Enga

Ekteparet Eli og Ingebret kom til Skoger fra Eidsskogen i 1880-årene. De bosatte seg i Enga, og kalte seg for Engen. En av sønnene, Håvald Einar Engen, født 1895, overtok forpaktningen etter sin far, og hadde bruket frem til 1947.

Hans eldre bror, Martinius, som døde i 1961, var som tidligere fortalt forpakter på Nedre Andorsrud i mange år.

I 1949 brant uthuset i Enga ned til grunnen, og nytt uthus ble ført opp. I årene senere har mange forskjellige skogsfolk med familier bodd i Enga. I dag bor Knut Johansen, født 1965, i huset. Han er fast ansatt i Selvik Bruk A/S.

Nedre Furu vold

I 1883 kom Erik Ingebretsen Ljøner, født 1855, død 1904, og hustru Martha Olsdatter, født 1852, død 1912, til Furu vold. Deres sønn, Ole Bernhard Furu vold, født 1886, død 1966, overtok forpaktningen etter sine foreldre og drev eiendommen frem til 1912. Han flyttet da og bygget hus i Olsrud. Han ble gift med Jenny, født Haveraaen, i 1904, og hun døde i 1977. Ole Furu vold hadde 6 søsken.

Arnfinn Bjørnsen Berget overtok forpaktningen etter Ole Furu vold i 1912, og drev eiendommen frem til 1950. Arnfinn Bjørnsen Berget døde i 1954. Hans kone, Olaug, døde i 1958. Begge var fra Hallingdal, og de hadde en periode på 8 år fra 1902 eiet og drevet Vestre Åserud. De hadde 5 barn - 1 sønn og 4 døtre. Ingen av disse barna var født i Nedre Furu vold.

Sønnen Asbjørn, født i 1908, bor i dag i Nedre Furu vold. Han er ugift.

Rønnehue

Torstein Kaspersen, født 1890, død 1964, og hustru Gunhild, født Bakko i 1894, død 1970, forpaktet Rønnehue fra 1923 frem til høsten 1951 da de flyttet ned i bygda. De hadde 6 barn. Kasper Kaspersen, som har vært gårdsbestyrer for Selvik Bruk A/S, er en av disse.

Torstein Kaspersen leide også

slåtten på Plassane. Etter 1951 har ingen bodd fast på denne plassen langt inne i skogen.

Innmarka er plantet til. Bolighuset står fortsatt, mens uthusene er i svært dårlig forfatning, Rønnehue hadde såkalt seter. Husene på setra lå like syd for jakthytta - noe høyere opp enn selve Plassen. Seterhusene er revet.

Jaktvillan på Rønnehue, slik den står i dag.

Saggravdal

Kasper Andresen og hustru Thea var foreldre til Torstein Kaspersen på Rønnehue. Disse to bodde på Saggravdal sammen med to av sønnene fra 1923 til 1935 da plassen ble fraflyttet for godt. Kasper og Thea hadde 9 barn - 5 gutter og 4 piker. I dag står kun et av husene igjen fra eldre tid, renoverert som skoghusvær. Under krigen ble det bygget en stallbygning med plass for 6 hester.

Under krigen hadde Vestskog-

jegerne en viss tilknytning til Saggravdal og huset der - blant annet feiret de julekvelden 1944 der etter å ha fått seg et kjærkomment badstuebad. Den tid var der også fremdeles telefonsamband fra Gravdal og ned til Selvik Bruks kontor. I den forbindelse kan det også nevnes at Vestskogjegerne ble forsynt med karter ved et fingert innbrudd på kontoret ved bruket. Kartene ble utlånt og kopiert av Hjemmefrontens ledelse.

Kogsstua på Gravdal, i tillegg står stallen - men den øvrige bebyggelse er revet.

De relativt beskjedne innmarksarealer ble tilplantet med skog i 1950-årene. Det gjelder forøvrig samtlige av de gamle plasser på skogen. Under krigen ble det fra Brukets side høstet høy både på Terjevollen og Stallane. De slo også innmarken i Tollevsrud foruten eiendommen Øra i Sande. De holdt sauer og okser for kjøttets skyld.

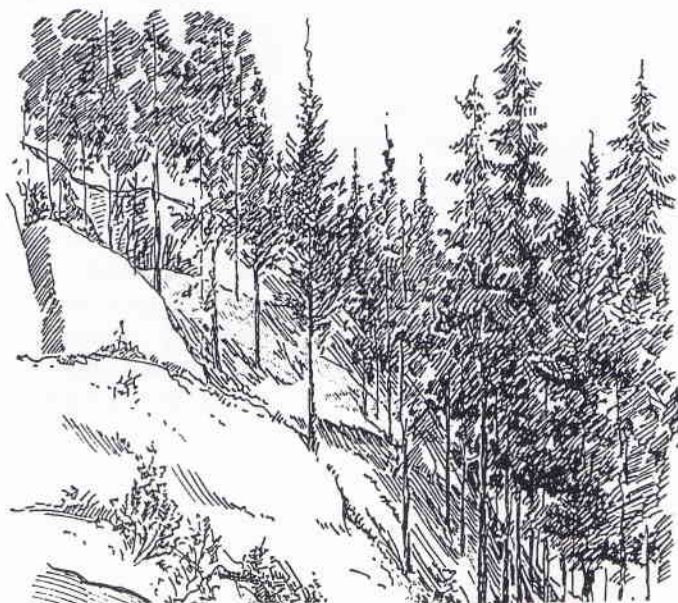
På alle forpakterbrukene var det husdyr. Det var gjerne to-tre kuer, et par kalver, gris og høns. De fleste hadde også hest. Det var jo slik at ingen av brukene var

store nok til å kunne fø en familie selv, så både forpakteren og ofte sønnene i familien arbeidet i skogen, og det var naturlig at disse som hadde jord og kunne holde hest da tok seg av transporten i skogen.

Folkene lå gjerne, ihvertfall vinterstid, hele uken i hytter på skogen, og kom hjem på lørdags ettermiddagen. Det kunne hende at ungguttene, som gjerne hogg, gikk frem og tilbake på ski. Det ga jo etter de dagers forhold en god trening, og det var flere av disse karene som var dyktige skiløpere, og som med suksess deltok blant annet i Holmenkollen.

I 1959 ble Karl Bråten, Tomas Løkka og Ole Furuvoild tildelt Kongens Fortjenstmedalje for mer enn 50 års virke i skogen. Norges Vels Medalje for Lang og Tro Tjeneste er blitt tildelt Magne Storrusten, Gunnar Båsen, Kasper Kaspersen, Gunvald Høgberg, Alfred Olsen samt forfatteren Sverre Skurdal.

Bygdeborgen - den såkalte Andorsrudfestningen - ved vannet Løken er omtalt i den gamle Skoger-boken. Det kan her nevnes at restene etter Bygdeborgen i dag er fredet i henhold til Lov om kulturminner av 9. juni 1978. Registrering og oppmåling av Bygdeborgen ble foretatt av Universitetets Oldsakssamling i juni 1972.

CONRAD B. FRA SKOGENE --

- har Dagfinn Grønset som tittel på en artikkel i sin bok "Villmark og vinløv", som vi med hans og forlaget Aschehougs tillatelse har et utdrag fra.

Men Conrad B. sier oss ikke stort, heller ikke at B. står for Bendik, men når vi føyer til Fjeld og at han er identisk med far til Kai Fjeld og Lillemor Borge, ja, så er vi med.

Conrad B. og Dagfinn Grønset var nære venner, og det er fra en tur på Vestskogen det berettes om.

Hans Halden

Akkurat slik, ja - slik var det Conrad B. Fjeld satt når han fortalte historier fra skog og mark - avslappet, med hendene på knærne og pipa i munnen.

Conrad B. hadde to riker han likte å ferdes i - det ene var marka i Elverum, det andre var Gravdalsskogene øverst i Skoger, mot Nedre Eiker. Her levde han sine unge år, og her møtte han sin Astrid, en søster av fru Marie Hamsun. Her er Conrad B.s egne ord om det første møtes sødme:

- Året 1905 var et begivenhetsrikt år. Norge ble fritt, jeg ble bundet. Som bestyrer av godseier Stibolts skogeiendom i Vestfold lå jeg sammen med min assistent på blinking i Gravdals-skogen. Til vår bolig "Saggraval" kom en gutt og meldte fra at det var kommet Kristiania-folk til Præstsætra. Det var ikke vanlig at det streifet byfolk i de trakter. Min nysgjerrighet ble vakt, kanskje mest fordi det var to pene piker med i følget. Dessuten, med hvilken rett lå de uanmeldt på brukets seter? - Da passer det at vi blinker i Præstsæterskogen, sa jeg til min kamerat. Etter en drøy marsj var vi fremme og fant mot sedvane døren låst. Jeg banket på, og etter en engstelig pikestemmes "kom inn" tok jeg i døren. Den var fremdeles låst, men en usikker famling med nøkkelen sa oss at vi skulle få slippe inn.

Der sto Astrid, blåøyet, storøyet, 20 år, ensom og oppskremt - en hulder som naturlig nok snart forsonet seg med et møte med et skogtroll som meg. "Vær ikke redd", sa jeg, "vi er bare alminnelige blinkere som dessverre må beslaglegge litt av plassen her et par døgn". Hun ble brått revet ut av sine funderinger, Ibsens "Brand" ble lagt på hyllen, og hun bød oss sitte ned.

"Hva i allverden førte Dem hitopp i villmarka?" ville jeg vite.

"En uforklarlig dragning førte meg til dette ukjente sted", sa hun. "Dessuten er jeg anstand

for et nyforlovet par, som forresten nå er i blåbærskogen". Godt å ta sitt ansvar så lett, tenkte jeg. Så kom kaffekjelen på, og jeg stekte min nytrukne ørret, og i fullkommen taushet gikk vi til bords. Skritt hørtes utenfor. Det var blåbærplukkerne som kom. Astrid kvakk til. - Burde hun kanskje heller gått ut enn å sitte der og spise sammen med fremmede menn? De kom inn, hennes søster og vordende svoger. Skarpe blikk mønstret henne. Hun reiste seg raskt og presenterte meg som bestyrer av skogene og setrene i trakten. Siden var det vennskap, peisvarme, historier, stedegne bygdeviser og vel også noen ulovlige øyekast utover kveldene. Noe avskjedsskyss ble det dessverre ikke - denne gang. Gravdalsskogene hadde et eget tak på Conrad B., og en høst slo vi følge innover marka. Ryggsekken hang sorgmuntert over skuldra hans. Bregnene lå som brune sommerminner der vi gikk, og kjølige vindkast kastet gule løvblader inn i gammaldansen. Vi gikk forbi ferske elggroper, der skogens konge hadde tilbrakt natten. Fugl lettet rett som det var, det klasket i skremte vingeslag og smalt mot frosne kvister. Grytelva prøvde å kvikke opp stemningen, men var høsttrett i målet nå og bare surklet ved skjær og kløfter. For Conrad B. var en vandring i Gravdalsskogene et møte med skogkultur og minner om mennesker som hadde levd i marka. Han skapte liv i menneskeskjebnene igjen, fra en hinkende Netta med trebenet til skogkongen som red gjennom dalfurene med sølvsko på hestehovene. Conrad B. satt ved kaffevarmen med gode drag i langpipa:- Far min hørte det skrek en høstnatt inne i Gravdalsskogene. Oppe i Laukollia, der storgrana står, fortalte han. Det låt som folk var i nød. Samme skriket hadde gubben på Gravdal hørt mange ganger i kølsvarte høstnetter. Skriket dovnnet innover

barliene, mens uhyggen la seg over den enstaka Gravdalsplassen. Så ble det stille og nifst igjen, bare Grytelva skvaldret og skummet. Gåten om skriket i Gravdalsskogene blir aldri løst, men like sikkert er det at det aldri kommer en høstnatt over marka uten at nødropet fra Lauv-koll-lia brer seg over skogene.

Conrad B. var lommekjent i bygdemiljøet. Han interesserte seg for mennesker og sosiale forhold og hadde en utpreget sans for det folkelige, for alt særmerkt i liv og lynne. Når han fortalte om opplevelser og minner, brukte han alltid mange detaljer. Slik beretter han om småkårsfamilien Bjørnebakken i Skoger for snart halvannet hundre år siden:

- I en liten stue ved skogkanten, mellom hasselkjerr og brisk, bodde Kristen og Marte Bjørnebakken. Ennå ser du grunnmuren - i dag surrer humla der, firfisle renner mellom stener, og solvarmen slår duftende imot deg. Stua var trang, men den måtte gi plass til foreldrene og fire unger - Torine, Steinar, Reinert og Martinus. Snaut var det med mat, familien levde på det vesle Kristen tjente på Aaserud. Ungene var folkeskye og for til skogs når de ante folk i nærheten. De var mer fortrolige med mystikken rundt de nedlagte Aaserud-gruvene. Her sto ennå skrøpelige og falleferdige hus med et merkelig inventar og mange fristende bruksgjenstander. Her var rester etter en gruvesjakt, hvor folk var omkommet. I nærheten var en hest druknet. Her var muligheter for gjen-gangeri, og ungenes syntes rett som det var at de så huldra svanse omkring dem med langt, lyst hår over en blå kjole og en kurompe diltende under skjørtekanten. Bygdefolket begynte å snakke om at ungene visstnok sto i en slags lykkelig kontakt med ormer og kryp som det var en

mengde av i sørhellinga. Ingen var engstelige for hoggormbitt i *den tida*. *Skjedde det noe farlig*, var det bare å sende bud etter en kvinne som ordnet opp med trolldoms-kunstner og mystiske bønner. Fattigmannsungen på Bjørnebakken hadde sin beste tid om høsten - da sanket de hasselnøtter og bær i skogen, fanget trost og storfugl i snarer og nappet opp noen ørretpinner fra Aaserud-bekken. Men vinteren var hard for unger og foreldre i den trekkfulle stua på Bjørnebakken. Verst gikk det ut over Steinar. I den eneste familiesenga ble han trykket helt inn til den iskalde veggen. Han fikk en ondartet betennelse i ene øyet, og da våren kom, var øyet verket ut på gutt-stakkar'n. Etter som ungene på Bjørnebakken vokste til, fikk de arbeid på gardene utover i bygda. Lønna var maten og et avlagt klesplagg når det passet. Plog og slåmaskin var for vanskelig å handtere for Steinar og Reinert, men de greidde harven, og de kjørte gjødsel, hogg ved og stelte hester. I femten år brukte jeg Steinar som kjørekar i forbindelse med butikken jeg drev på Aaserud. Og en varetur med hest fra Drammen fikk en gang pussighetens skjær over seg. Det var en vinterdag Steinar dro til Drammen på varekjøring. Øverst på lasset stablet han et stort, frossent griseslakt. Der sto grisen med sprikende ben og stort, løftet hode med en trepinne i kjeften. Oppe i Konnerudbakken, ved vatninga der, traff Steinar en skogskar han kjente. Det ble noen drammer både der og oppetter veien. Og da karene kom opp på Konnerudhøgda og det bar utfor, hivde de seg på lasset og sang kjærlighetsviser i måneskinnet. Men lystigheten tok brått slutt - plutselig oppdaget karene at grisen var borte! De bant hesten i en skigard og vaklet en bit oppetter veien. Steinar vågde ikke å kjøre frem til Andorsrud, men skogskaren kom dit med lass og hest og fortalte om den

forsvunne grisen. Neste dag satte jeg i gang leteaksjon og fant både den stivfrosne grisen og en skamfull Steinar. To damer på vei til misjonsmøte den samme kvelden hadde fått seg en støkk i livet - i bakken under Konnerudhøgda sto plutselig en stiv, strunk skikkelse i snøhaugen og strakte butte armer imot dem. Skikkelsen tegnet seg som et kraftig uhyre mot blåhimmelen og månelysen. Damene bråsnudd i forskrekkelsen og ga øyeblikkelig blaffen i oppbyggelsen den kvelden! Conrad B. fra skogene var en skøyer og en herre.

Gutten det fortelles om, han som varslet om folk på Præstsætra, var Anton Gravdal.

P.S.

Når Antons navn er nevnt, så minnes jeg ham med glede og en dypfølt takk fra oss Vestskogjegerne for hva han var og hva han gjorde for oss mens vi lå i dekning på Vestskogen under krigen. Anton visste om oss, men ville ha gått i døden før han røbet det.

Hans Halden

SPILL FRA SKOGER GAMLE KIRKE ANNO 1720

v/Odd Steen

Goro Halden har i de senere år blitt en kjendis blant lokal-historisk interesserte sambygdinger. Nå er hun igang igjen. På forespørsel fra sognepresten i Skoger, som forbereder den lokale markering av tusenårsminnet for kristningen av Norge, har hun tatt på seg oppgaven om å skrive et spill fra valfartstiden i Skoger gamle kirke. Hun har jo erfaring fra før om slike ting idet hun i 1989 var forfatter til Teatergruppens fremføring av spillet om kristningen av Skoger.

Goro sier selv at hun mange ganger har hatt forestillinger om hvordan alt foregikk i "valfartstiden". Flere bøker, skrifter og gamle avisutklipp har hun nå gjennomgått for å finne ut noe om denne tiden og om historien til gamle kirken. En kilde med helbredende vann gjorde den til en populær valfartskirke og særlig mange strømmet til kirken både St. Hans og Olsok. Den valfarten varte til langt utover 1700-tallet.

Det hellige vannet, helgenbildene, relekviene og undrene var med og skapte dramatik. Det var synlige vitnesbyrd som gjorde religionen levende i en tid da folk flest ikke hadde lært å lese og skrive. De følte at de fikk stor hjelp og støtte av de tallrike helgener i strid mot vonde krefter. Kilder forteller at det fant sted oppsiktsvekkende begivenheter ved kirken. Lenge etter reformasjonen holdt bøndene fast på de katolske skikker i generasjon etter generasjon.

Goro forteller at det har vært et tidkrevende arbeid å skrive manus, men også lærerikt og interessant. En god del fantasi måtte brukes for å sette farge på spillet som hun har kalt: OLSOK-SPILL FRA SKOGER GAMLE KIRKE ANNO 1720.

Lokalhistorisk interesserte Drammensere bør notere seg denne tusenårsmarkeringen med Olsokspill i gamlekirken og slutte opp om feiringen.

RETTELSE FRA NR. 1/93

I Historielagsnytt nr. 1/1993 har Nils Sunne skrevet en artikkel om sagbruket på Kommersøya. Artikkelen er ledsaget av et bilde som er tekstet som "Sagbruket på Kommersøya". Oppmerksomme medlemmer i Sande Historielag har reagert og ment at bildet minner om et tørkehus for teglprodukter etter å ha innhentet opplysninger fra et par karer med kjennskap til teglverksarbeide. Det er Sande Historielags fotogruppe v/Thorleif Frydenberg som gjør oss oppmerksomme på dette og forteller videre at bildet i vår ovennevnte artikkel er fra Selvik og het Sande Teglverk. Det hadde lenge vært

teglverk på Selvik, men det var brukseier Nils P.W. Stibolt som moderniserte verket. Bildet oppgis å være antagelig fra 1912/15.

Redaksjonen kan bare beklage bildeforvekslingen med den misvisende bildetekst.

For ordens skyld må vi opplyse at vi ikke har klart å framskaffe noe bilde fra sagbruksvirksomheten som har funnet sted i Fantebukta på Kommersøya.

Red.komiteen

EN LITEN GREND I 1890-ÅRENE

Av J. Lie

Går noen fra Stubberudkroken til arbeide i Drammen på sine ben i dag? Nei. Ingen har tid, ingen vil, ingen gidder, ingen orker. Finnes det noen som går tur fra Drammen til Ormetjern nå for tiden? Neppe, biler og busser er så lettvindt.

Før århundreskiftet kunne småbrukene i denne lille grenda ikke brødfø sine eiere. Folk måtte ha bistillinger ved siden av jordeiendommene, for å skjøte på inntektene. Enkelte gikk ned og opp den lange, bratte Dahleråsen til Dahler Tegleverk på N. Eiker hver dag om sommeren og "banket" murstein. Andre gikk til Drammen på "sagen" og "høvlen", for å tjene noen surt ervervede kroner, og bar med seg hjem parafin, malerolje, spiker, salt og kaffen, den milelange veien hjem, flere timer gikk med hver dag til bare vei, for å spare noen losjiekroner.

Tollef Stubberud og flere andre drev med tømmerhugst og kjøring om vinteren, Syvert Dahlen reiste turer til Hadeland og kjøpte opp smågris, som han videresolgte. Når en ny verdensborger meldte sin ankomst, måtte det også gis besjed til han Syvert, som øyeblikkelig selte opp sin spreke ganger "Frank", og hentet jordmor fra Drammen, enten nykomlingens reiserute var natt eller dag. H. Lie var fanejunker og K. Lie symaskinselger. Til Anders Stubberud, som også var bygdeslakter ved siden av sitt småbruk, henvendte man seg når feslaktingen skulle utføres og salteholkene var blitt tomme, mens innflytteren Eriksen på Nikkerud, som kom fra Stoppendalen i Lier med en masse vakre døtre, sto for griseslaktingen om høsten. Han hadde en firehulls knivslire med plass til fire knivstørrelser, som han brukte ved de forskjellige slakteoperasjoner, og var forøvrig en stor skøyer og spøkefugl.

Sanatoriet på Konnerud, det internasjonale flotte byggverk i sveitserstil, som ble påbegynt i 1897, og hvor mange fra stedet også fikk arbeide den gang, er ved den siste

arkitektoniske ombygging, blitt en stygg føflekk på bygdens skjønnne ansikt.

At Konnerud gruber, "Mines des Jarlsberg", med ingeniør Sturbelle, ble gjenopptatt, hadde også sin betydning som inntektskilde for mange.

Treskingen om høsten og vinteren var en langtekkelig, sur og kald jobb. Kornbåndene ble lagt side ved side i rund ring fra vegg til vegg over hele låvegulvet, med alle toppene inn mot midten, deretter ble kornet med håndkraft banket løs fra halmen med sliur, som de svingte rundt i luften for å få driv på den. De taktfaste monotone treskeslag kunne høres ukesvis utover vinteren. Dette trettende og sene arbeide, som tok så lang tid, ble omsider slutt, da småbrukerne dannet akjeselskap og kjøpte treske-maskin, denne ble kjørt fra gård til gård om høsten, treskearbeidet, som tidligere varte mange uker, ble med maskin unngjort på samme antall timer.

En gang kom en pent antrukket herremann med hvite løse mansjetter, brune barter, rødt ansikt og smurte taleorganer gående fra hus til hus oppover Stubberudkroken. Han ville selge "Alfa-Laval" hånd-separatorer, som kunne skille fløten ut av melken med det samme den var melket. Ta fløten ut av nysilt melk? Det hørtes ut som en umulighet, som et eventyr. Man var kommet inn i den maskinelle oppfinnelsens tidsalder.

Ungdommens og barnas store glede var på isen, når Ormetjern ved grensedelet mot Eiker, hadde lagt seg om høsten. Der tumlet de omkring på stokkskøyter som var bundet fast på benene med hyssing. Men isslengen var basen. Et hull ble hugget i isen, og en påle rammet langt ned i gjørmebunnen så den tykke

enden sto en meter opp over is-falten, en stor spiker var slått ned i enden av pålen, og en fem meter lang raje med hull i, heftet på spikeren, en kjelke var bundet fast ytterst i toppenden av rajen, den ble med håndkraft svinget rundt og rundt med munter ungdom, høylytt latter og jentehvin hørtes langt vei. Men gleden varte ikke lenge, sneen kom tidlig og la seg meterhøy over alt, da måtte skiene frem.

Guttene laget tørrgran-flåter om sommeren, rodde ut op tjernet og fisket små tørre abborpinner, som mødrene ikke ville steke.

Barnas lesestoff-underholdning var "Børne-Tidene", utgitt av H.C. Andersen, Horten og "Vaarbud", utgiver A.M. Hanche, Kristiania, med skolelærer H.K. Busland, Hurum, som redaktør.

"Drammens Tidene", "Drammens Blad" og "Luren & Buskeruds Amtstidene" skaffet verdensbegivenhetene inn i de små hjem, alt ble lest og kommentert under parafinlampenes svake skinn.

Således leste man om:

Den franske Dreyfus-affære i 1895, Fridtjof Nansens eventyrlige ekspedisjon med "Fram" mot Nordpolen, med hjemkomst 1896, da Kristiania-turnere sto levende æresport i flere høyder over Karl Johans gaten for ham, den hasardløse ballongferd til svensken André i 1897, også mot Nordpolen, og Boerkrigen 1899. Den gang synpatiserte alle med boerne, flere drammensere meldte seg frivilling på boernes side, og reiste til Transvaal for å delta i krigen mot engelskmennene. Det var daglige samtaleemner ved matbordet om dette, barn hørte på og lærte verdenshistorie.

Nic. Carter og Buffalo Bill-hefter, samt store tegneplansjer fra Boerkrigen, sørget for spenningsmomenter til de yngre.

All post på strekningen mellom Myrhagen og Treholt måtte hentes hos landhandler A. Skalstad, som tok den med fra posthuset i Storgaten når han hentet varer i Drammen. Johan Engen, den første ansatte landpostbud til Konnerud, bar post og aviser på ryggen hele veien fra Drammen til Grinderud hver dag, alle som bodde ovenfor der, måtte hente ved Grinderud selv.

Det var en stor minnedag for øvre Konnerud, da postmannen ankom for første gang i historien, på veggen til den gamle Grinderud-stuen, var det til den dag spikret opp ni postkasser, som hang og ventet på å gi husly til gledelige og sørgelige nyheter.

To gutter gikk en høstkveld nedover til Sanatoriet, og snek seg stille langs uthuset inn i den store frukthaven på epleslang. Den svære sankt bernhardineren "Cæsar", etablissementets nattvokter av hunderasen, som var like så mektig og fryktet av barn på Konnerud, som sin navnefar av romerfolket, hørte guttene, og kom gjøende i mørket mot dem. Guttene satte på sprang ned gjennom haven i retning Fosserud, og løp mot en snor som var spent mellom trærne tvers over haven, i snoren hang en kjempestor kubjelle som da ga fra seg en infernalsk larm i aftenstillheten over hele sanatorieområdet. Guttene kom seg unna, nedskriveren av disse linjer var den ene av de to.

I dag ligger jordlappene der inne brakk. Snart vil bulldozerlarm og hammerslagenes krasse ekko lyde over småbrukene. Innenfor Grinderud vil i neste sekel bli bygget tusen nye hus, skoler, kino, posthus, kapell og varemagasiner. Nye automatiske moderne passasjervogner vil rulle gjennom et nytt byggeområde i Drammensbydelen - Stubberud.

Over øvre Konneruds vakre blomster-
duftende jorder låter ingen sprek
hesteknegging mer, ingen kuraut
høres ved sommerfjøsene lenger.
Larmende, ulende biler og busser
farer gjennom Stubberudgatene.
Ruteflyene krysser med dur og
drønn fra øst og vest, over små-
gårdene mellom Haugen og Bråten.

Under den gamle himmel har en ny
mekanisert tidsalder allerede
begynt å trenge seg frem.

Stillheten er brutt - romantikken
forbi - idyllen er slutt.

Men solskinn og skygge vil veksle
til dagens ende.

KATTEN "MIRI"

Minner fra min barndom av Nils Sunne

Hun ble født to år før meg og var en
langhåret grå "skaukatt". Hun ble
fraktet til gårds i en skoeske med
luftehull i som var bundet bak på
sykkelen til min tante.

Vi vokste opp sammen og leiket sammen
selv om hun var to år eldre enn meg.
Når jeg fløy rundt på kjøkkenet med
en trådsnelle i en hyssing var hun
i form. Miri lå alltid i sengen min
og varmet opp der jeg hadde bena mine.
Og så som hun "mol" - det formelig
skranglet i hele katten! Den grå
langhårede pelsen kom ofte i ulage,
særlig omkring halsen, og da måtte
mor klippe henne med en saks. Hun
lå da på fanget og koste seg, ja
jeg tror hun likte det. Musene levde
en utrygg tilværelse og som regel
leiket hun med musene før hun tok
livet av dem - det var stygt synes
jeg. Hun tok det ikke alvorlig selv
om jeg snakket til henne om det.

En dag jeg kom fra skolen fikk jeg
beskjed om at Miri ikke levde lenger.
Hun var så gammel at de fant ut at
hun måtte avliyes. Jeg gråt helt
fortvilet - Miri var ikke mer, hun
var begravet i hagen.

Jeg tinget ny katt, men den var
korthåret, flekket og hadde lang
tynn hale, nei den kunne ikke
fylle plassen til Miri! Den
levde ikke lenge og vi fikk ennå
en ny katt. Den var gul brannet
og fikk navnet "gulosten". Noen
av leserne av avisen vil sikkert
huske den tids "store" innbrudds-
tjuv som ble kalt Gulosten. Jeg
vet ikke hvorfor, men hans navn
var ofte førstesidestoff i dags-
avisen.

Kanskje noen av leserne kan for-
klare hvorfor han fikk navnet
"Gulosten".

Joda - Johannes S. Andersen var
han døpt, men kom, som mange den-
gang, på et barnehjem "Toftes
gave". Mora skjønnte det var
skralt i kosten og sendte
Johannes jevnt et stort stykke
sveitserost.

På "Toftes gave" fikk alle ha et
økenavn, og Johannes fikk sitt:
"Gulosten", til evig heder og
minne om ostestykkene som de
spiste under teppet om natta.

Hans Halden